

EB 2025/64

De juridische positie van de jongmeerderjarige in echtscheiding

Mr. G.V. van Campen, datum 13-08-2025

Datum	13-08-2025
Auteur	Mr. G.V. van Campen ^[2]
JCDI	JCDI:BSD21563:1
Vakgebied(en)	Personen- en familierecht / Familieprocesrecht
	Personen- en familierecht (V)
Wetgeving	art. 822 Rv, art. 827 Rv, art. 1:395a BW

Op 9 mei 2025 heeft de Hoge Raad een belangrijke uitspraak gedaan over de procespositie van de jongmeerderjarige in een echtscheidingsprocedure (inclusief de procedure voorlopige voorzieningen) van zijn ouders.^[1] In dit artikel ga ik in op de beslissing van de Hoge Raad in theoretisch opzicht. Ook besteed ik aandacht aan de praktische consequenties ervan.

1. Prejudiciële vragen

Al geruime tijd was er in literatuur en rechtspraak discussie over de procespositie van de jongmeerderjarige in de echtscheidingsprocedure. Dit vormde voor mij aanleiding om in 2021 een artikel over dit onderwerp te schrijven.^[3] In dit artikel bepleitte ik het standpunt dat de jongmeerderjarige, eventueel na een van zijn ouders daartoe te hebben gevolmachtigd, zowel in een procedure voorlopige voorzieningen ex artikel 822 Rv als in de echtscheidingsprocedure een verzoek kan doen tot vaststelling van een bijdrage in zijn kosten van levensonderhoud en studie. In de rechtspraak werd dit standpunt door sommige gerechten gevolgd, maar door andere niet.^[4]

In mei 2024 besloot de rechtbank Rotterdam, nadat er in een kwestie die aan haar voorlag debat was ontstaan over de ontvankelijkheid van de jongmeerderjarige, prejudiciële vragen te stellen aan de Hoge Raad.^[5] Op 12 februari 2025 werd de conclusie van A-G mr. R.H. de Bock gepubliceerd.^[6] De A-G concludeerde hierin dat de jongmeerderjarige *niet* onder de reikwijdte van artikel 822 lid 1 onder c Rv valt en dat de jongmeerderjarige ook in de echtscheidingsprocedure *niet* als nevenvoorziening ex artikel 827 Rv een verzoek om een onderhoudsbijdrage kan doen. In zijn prejudiciële beslissing van 9 mei 2025 heeft de Hoge Raad de A-G in haar conclusie gevolgd.

2. Oordeel Hoge Raad

De Hoge Raad stelt voorop dat artikel 822 lid 1 Rv en artikel 827 lid 1 Rv niet voorzien in de mogelijkheid om bij wege van voorlopige voorziening respectievelijk nevenvoorziening een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarige kinderen te bepalen. Naar het oordeel van de Hoge Raad kan een voorziening tot het bepalen van een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarige kinderen ook niet naar analogie worden gerekend tot de voorzieningen bedoeld in artikel 822 lid 1, aanhef en onder c, Rv en artikel 827 lid 1, aanhef en onder c, Rv. De Hoge Raad volgt hierin de A-G,

die concludeerde dat dit voorzieningen betreft die *tussen de echtgenoten* worden getroffen, terwijl het bij de jongmeerderjarige gaat om een aanspraak van de jongmeerderjarige zelf jegens zijn ouders. Van een nevenvoorziening uit de 'restcategorie' van artikel 827 lid 1, aanhef en onder g, Rv is naar het oordeel van de Hoge Raad evenmin sprake, omdat de echtscheiding geen effect heeft op de aanspraak van de jongmeerderjarige op zijn ouders.

De Hoge Raad voegt aan zijn oordeel onder rechtsoverweging 3.6 wel een belangrijke opmerking toe voor de praktijk. In navolging van de A-G overweegt hij namelijk dat zijn oordeel er niet aan in de weg staat dat de rechter een op grond van artikel 1:395a BW gedaan verzoek van de jongmeerderjarige gelijktijdig behandelt met verzoeken die in de echtscheidingsprocedure tussen de ouders zijn gedaan. Dit mag dan een door de jongmeerderjarige zelf ingediend verzoek zijn, maar ook een verzoek dat door de daartoe gemachtigde ouder is ingediend. Als er ook een voorlopige voorziening moet worden getroffen, kan de jongmeerderjarige (of zijn daartoe gemachtigde ouder) een verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening ex artikel 223 Rv indienen. Ook dat verzoek, dat wel enkel gedaan kan worden als ook een verzoek ex artikel 1:395a BW is gedaan,^[7] kan dan gelijktijdig worden behandeld met de verzoeken in de echtscheidingsprocedure, waaronder een verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening op grond van artikel 822 Rv.

Bij de uitspraak van de Hoge Raad zijn inmiddels twee annotaties geschreven. Wortmann merkt in haar annotatie op dat de prejudiciële vragen haar "eigenlijk een beetje hebben verbaasd".^[8] Haar betoog interpreteer ik aldus dat zij niet begrijpt waarom verschillende rechters een verzoek van de jongmeerderjarige als voorlopige voorziening ex artikel 822 lid 1, aanhef en onder c, Rv of als nevenvoorziening ex artikel 827 lid 1, aanhef en onder c, Rv hebben aangemerkt, als er een alternatief voorhanden was in de vorm van de door de Hoge Raad gesuggereerde gevoegde behandeling.

Boshouwers schrijft juist dat "wel iets te zeggen valt" voor de lijn in de lagere rechtspraak, waarbij sommige rechters een verzoek tot vaststelling van een bijdrage van een jongmeerderjarige, die hiertoe een ouder had gemachtigd in een echtscheidingsprocedure, aanmerkten als een nevenverzoek volgens de restcategorie van artikel 827 lid 1 sub f Rv, nu de vast te stellen bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van een jongmeerderjarige direct gevolg heeft voor de draagkracht van de beide ouders voor het vaststellen van een bijdrage in de kosten van verzorging en opvoeding van minderjarige kinderen en de partneralimentatie. Hij wijst wel op de discussie die vervolgens kon ontstaan bij een voor de jongmeerderjarige nadelige uitkomst van de procedure, omdat het de vraag was of deze vervolgens hoger beroep kon instellen tegen de beschikking. De jongmeerderjarige was immers zelf geen partij in de echtscheidingsprocedure.^[9] Debat hierover hoeft nu niet meer plaats te vinden, de Hoge Raad is immers duidelijk geweest: voor de jongmeerderjarige is geen plek in de echtscheidingsprocedure.

3. Consequenties van de uitspraak voor de praktijk

Het oordeel van Hoge Raad is duidelijk: in een procedure tot het treffen van voorlopige voorzieningen op de voet van artikel 822 Rv kan de daartoe gemachtigde ouder niet namens de jongmeerderjarige een verzoek doen tot het vaststellen van een voorlopige bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie. Evenmin kan deze ouder namens de jongmeerderjarige een verzoek doen tot de vaststelling van een onderhoudsbijdrage in de echtscheidingsprocedure.

De enige optie die de jongmeerderjarige heeft, is het starten van een separate procedure ex artikel 1:395a BW, al dan niet gecombineerd met een verzoek tot het treffen van voorlopige voorzieningen ex artikel 223 Rv. Hij kan ook een van zijn ouders machtigen om deze procedure(s) namens hem te voeren. Het is daarbij aan de rechter om dit verzoek van c.q. namens de jongmeerderjarige zoveel mogelijk gelijktijdig met de verzoeken tussen ouders te behandelen, zodat inhoudelijke afstemming kan plaatsvinden in het kader van de alimentatieberekening. Wanneer dit niet gebeurt, bestaat immers het risico dat in de ene procedure geen rekening wordt gehouden met de uitkomsten van de andere procedure, met als gevolg dat er onnodig wijzigingsprocedures moeten worden gevoerd.

Tot zover lijkt het helder en betrekkelijk eenvoudig. Wie verder kijkt, komt echter bedrogen uit.

3.1 Appelmogelijkheden

Een eerste problematische consequentie van de uitspraak van de Hoge Raad is het verschil in appellabiliteit. Tegen de beschikking voorlopige voorzieningen van artikel 822 Rv staat geen hogere voorziening open. Tegen de beschikking voorlopige voorzieningen ex artikel 223 Rv staat wel hoger beroep open. Dit betekent dus dat de jongmeerderjarige (of zijn daartoe gemachtigde ouder) in hoger beroep kan gaan tegen de beslissing van de rechter op het verzoek uit hoofde van artikel 223 Rv. In de situatie dat het hof in appel tot een ander oordeel komt dan de rechtbank in eerste aanleg, heeft dat invloed op de voorlopige voorzieningen die tussen ouders zijn getroffen op grond van artikel 822 Rv. Stel bijvoorbeeld dat er sprake is van een situatie waarin vader een voorlopige partneralimentatie aan moeder betaalt. Als de door vader aan de jongmeerderjarige te betalen bijdrage in hoger beroep door het hof op een hoger bedrag wordt bepaald dan door de rechtbank, dan daalt de draagkracht van vader voor partneralimentatie. De beschikking voorlopige voorzieningen tussen ouders zou dan gecorrigeerd moeten worden. Vader moet daarvoor dan een verzoek tot wijziging van de voorlopige voorzieningen indienen (artikel 824 lid 2 Rv). Het is vervolgens de vraag of de rechtbank de voorlopige voorzieningen wijzigt met ingang van de datum waarop de gewijzigde bijdrage voor de jongmeerderjarige is ingegaan, derhalve met terugwerkende kracht, indien dit zou leiden tot een terugbetalingsverplichting voor moeder.

3.2 Geldigheidsduur voorlopige voorzieningen

Het tweede struikelblok is de geldigheidsduur. Artikel 826 Rv bevat een aparte bepaling over de geldigheidsduur van de voorlopige voorzieningen van artikel 822 Rv. Op grond van dit artikel loopt de voorlopige voorziening ten aanzien van de kinderalimentatie in de meeste gevallen door tot de datum van inschrijving van de echtscheiding (artikel 826 lid 1, aanhef Rv), tenzij de rechter een afwijkende ingangsdatum voor de kinderalimentatie heeft bepaald in de bodemprocedure.^[10] Dit geldt echter niet voor de voorlopige voorziening van artikel 223 Rv. Uit de wetsgeschiedenis volgt dat deze voorzieningen eindigen wanneer de hoofdzaak wordt ingetrokken dan wel de einduitspraak in de hoofdzaak in kracht van gewijsde is gegaan.^[11]

3.3 Moment van bereiken achttienjarige leeftijd

Daarnaast is essentieel wanneer de jongmeerderjarige achttien is of wordt. Ik zal dit verduidelijken aan de hand van een voorbeeld.

3.3.1 Casus - kind bijna achttien jaar, geen voorlopige voorzieningen ex artikel 822 Rv

Jacqueline en Michael hebben drie kinderen: Eva van zeventien jaar, Thijs van vijftien jaar en Diederik van twaalf jaar. Op 1 juli 2025 dient Jacqueline een echtscheidingsverzoek bij de rechtbank in. Op 1 december 2025 wordt Eva achttien. Er is geen sprake geweest van een procedure voorlopige voorzieningen ex artikel 822 Rv.

Op het moment van indiening van het echtscheidingsverzoek door Jacqueline, is Eva zeventien jaar oud. Vijf maanden later zal zij de leeftijd van achttien jaar bereiken en daarmee (jong)meerderjarig zijn. Het ligt in de lijn der verwachting dat de mondelinge behandeling van het echtscheidingsverzoek pas in de loop van 2026 zal plaatsvinden, wanneer Eva dus al achttien is. Vóór 1 december 2025, de dag waarop Eva achttien jaar wordt, kan er nog geen verzoek ex artikel 1:395 a BW worden ingediend. Eva is dan immers nog minderjarig. Jacqueline kan dus niet 'voorsorteren' op de jongmeerderjarigheid van Eva. In haar echtscheidingsverzoek zal zij vermoedelijk nog vragen om de vaststelling van een bijdrage in de kosten van verzorging en opvoeding van Eva. Dat verzoek zal echter afgewezen worden, ervan uitgaande dat de rechter pas een beslissing zal nemen nadat Eva achttien jaar is geworden. Wat de advocaat van Jacqueline dus kan doen, is in het verzoekschrift aangeven dat Eva in de loop van de procedure de leeftijd van achttien jaar zal bereiken, en aankondigen dat hij na deze datum namens Eva een verzoek ex artikel 1:395a BW zal indienen. Hij kan daarbij nu al aankondigen dat hij verzoekt om die zaak gelijktijdig met de echtscheidingszaak te behandelen.

Omdat er na 1 december 2025 een apart verzoekschrift wordt ingediend, zal Eva ook een eigen factuur voor griffierechten krijgen. Voorheen was dit niet het geval voor de jongmeerderjarige die zijn ouder machtigde in een lopende scheidingsprocedure. Eva zal vermoedelijk in aanmerking komen voor een toevoeging, en daarmee voor korting op het griffierecht. Wel zal aan haar een eigen bijdrage worden opgelegd door de Raad voor Rechtsbijstand. Dit betekent dat de advocaat van Jacqueline een apart dossier voor Eva zal moeten aanmaken en jegens haar zal moeten voldoen aan alle verplichtingen die een advocaat jegens zijn cliënt heeft (opdrachtbevestiging, identiteitscheck, wijzen op kosten, kansen en risico's, et cetera). Of aan ouders als verweerder in de artikel 1:395a BW-procedure nogmaals griffierecht in rekening zal worden gebracht, is niet duidelijk. Mogelijk is hier artikel 11 Wet griffierechten burgerlijke zaken van toepassing, als gevolg waarvan op het griffierecht in mindering dient te worden gebracht het griffierecht dat reeds is voldaan in de zaak waarop het geding of verzoekschrift betrekking heeft. Over de vraag of daarvan sprake is, kan worden getwist.

3.3.2 Casus - kind volgend jaar achttien, geen voorlopige voorzieningen ex artikel 822 Rv

Nog ingewikkelder wordt het wanneer Eva niet op 1 december 2025, maar later de leeftijd van achttien jaar bereikt. Stel dat Eva op 28 juni 2026 de leeftijd van achttien jaar bereikt. Op het moment van indienen van het echtscheidingsverzoek (1 juli 2025) is nog niet duidelijk of de zitting vóór of na de verjaardag van Eva zal plaatsvinden. Stel dat de advocaat van Jacqueline in het eerste kwartaal van 2026 verhinderdata mag doorgeven over het tweede kwartaal van 2026. In dat geval doet de advocaat er verstandig aan daarbij expliciet aandacht te vragen voor de verjaardag van Eva. Want stel dat de zitting op 15 juni 2026 gepland wordt, dan is Eva weliswaar op dat moment nog minderjarig, maar op het moment van het geven van de beschikking niet meer.

Nu zou de rechtbank in dit soort gevallen natuurlijk uit proceseconomische overwegingen toch het verzoek tot vaststelling van kinderalimentatie kunnen toewijzen. De vraag is dan echter wel of de deurwaarder bereid is de beschikking te executeren. Artikel 1:395b BW bepaalt immers, kort gezegd, dat wanneer de rechter een bedrag aan kinderalimentatie heeft bepaald en deze verplichting tot aan het meerderjarig worden van het kind van kracht is geweest, de beslissing van de rechter met ingang van de achttiende verjaardag geldt als een beslissing als bedoeld in artikel 1:395a BW. Strikt genomen is hiervan echter geen sprake, zodat ik mij kan voorstellen dat een deurwaarder zich hier niet aan zal willen wagen.

3.3.3 Casus - bijna achttien jaar, voorlopige voorzieningen ex artikel 822 Rv vóór bereiken achttienjarige leeftijd

Stel dat Jacqueline eerder bij wijze van voorlopige voorziening heeft verzocht om een voorlopige kinderalimentatie en de rechtbank dit verzoek heeft toegewezen. Als Eva tijdens de bodemzaak de achttienjarige leeftijd bereikt, dan loopt de voorlopige voorziening gewoon door (in de vorm van een voorlopige bijdrage in kosten van levensonderhoud en studie). Dit volgt uit de wetsgeschiedenis:

“In het geval dat een jongere tijdens de scheidingsprocedure meerderjarig wordt en er al een voorlopige voorziening ten aanzien van de onderhoudsbijdrage was getroffen, nemen wij aan dat deze doorloopt. In de praktijk gaat men daarvan uit. Voor zover ons bekend, ontstaan daaruit geen problemen. Het zou niet efficiënt zijn, indien in een dergelijk geval de jongmeerderjarige zelf opnieuw een verzoek tot vaststelling voor een voorlopige bijdrage zou moeten doen.”^[12]

In dit geval lopen de voorlopige voorzieningen dus door tot datum inschrijving echtscheiding in de registers van de burgerlijke stand en zal de jongmeerderjarige dus tijdig een bodemprocedure op grond van artikel 1:395a BW moeten starten tegen zijn ouder (of zijn andere ouder daartoe machtigen).

4. Conclusies en aanbevelingen

Met ingang van 1 januari 1988 is de meerderjarigheidsgrens verlaagd van 21 naar 18 jaar.^[13] Wortmann^[14] en Hammerstein-Schoonderwoerd^[15] wezen toen al op de negatieve gevolgen hiervan voor de juridische positie

van de jongmeerderjarige, met name tijdens de scheiding van zijn ouders.^[16] Vooral Hammerstein-Schoonderwoerd uitte zich zeer kritisch over het wetgevingsproces, en noemde de reactie van de minister op de enige vraag die werd gesteld over de verhouding tussen artikel 1:395a BW en alimentatie na echtscheiding 'laconiek'. Zij riep destijds al op tot het treffen van, zoals door A-G De Bock in haar conclusie genoemd, een 'fatsoenlijke regeling' voor de juridische positie van de jongmeerderjarige in de echtscheidingsprocedure.^[17] Bijna veertig jaar later is deze regeling er helaas nog altijd niet, en kunnen we slechts hopen dat de wetgever de jongmeerderjarige in bescherming neemt door te voorzien in een wettelijke regeling waarbij hij niet (separaat) tegen zijn ouder(s) hoeft te procederen. Tot die tijd dienen advocaten, zeker gelet op de lange doorlooptijden, aandacht te hebben voor de vraag wanneer het oudste kind achttien jaar wordt en de ouder erover te informeren wat dit betekent. Als zij een aparte procedure voor dan wel namens de jongmeerderjarige voeren, dienen zij jegens deze jongmeerderjarige aan al hun gedragsrechtelijke verplichtingen te voldoen.

Voetnoten

[1] HR 9 mei 2025, ECLI:NL:HR:2025:724.

[2] Mr. Geeske van Campen is advocaat bij Forward Advocaten te 's-Hertogenbosch.

[3] G.V. van Campen, 'De onderhoudsbijdrage voor de jongmeerderjarige in voorlopige voorzieningen en de scheidingsprocedure', *EB* 2021/76.

[4] Zie voor een overzicht van alle rechtspraak concl. A-G De Bock 12 februar 2025, ECLI:NL:PHR:2025:192, onder 7.36 en 7.37.

[5] Rb. Rotterdam 22 mei 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:4732, *RFR* 2024/103.

[6] Concl. A-G De Bock 12 februari 2025, ECLI:NL:PHR:2025:192 vóór HR 9 mei 2025, ECLI:NL:HR:2025:724.

[7] Art. 223 Rv spreekt immers over "tijdens een aanhangig geding...".

[8] HR 9 mei 2025, ECLI:NL:HR:2025:724, *NJ* 2025/173, m.nt. S.F.M. Wortmann.

[9] HR 9 mei 2025, ECLI:NL:HR:2025:724, *J/N* 2025/84, m.n.t. K.A. Boshouwers.

[10] HR 10 september 1999, ECLI:NL:HR:1999:ZC2961, *NJ* 1999/795.

[11] G. Sniijders, *GS Burgerlijke Rechtsvordering*, art. 223 Rv, aant. 6, met verwijzing naar Van Mierlo/Bart, *Parl. Gesch. Burg. Procesrecht*, p. 389 en MvT, 26855, nr. 3, p. 129.

[12] [Kamerstukken I 1988/89, 19242, nr. 75b](#), p. 6 (NMvA). Zie ook concl. A-G De Bock onder 4.18.

[13] Wet verlaging meerderjarigheid, *Stb.* 1987, 333.

[14] S. Wortmann, 'Verlaging van de meerderjarigheidsleeftijd tot 18 jaar', *FJR* 1988, afl. 1.

[15] W. Hammerstein-Schoonderwoerd, 'Art. 395a boek 1 BW, de jongmeerderjarige en echtscheiding', *NJB* 1988, afl. 4, p. 455-457.

[16] W. Hammerstein-Schoonderwoerd, 'Art. 395a boek 1 BW, de jongmeerderjarige en echtscheiding', *NJB* 1988, afl. 4, p. 455-457.

[17] Concl. A-G De Bock 12 februari 2025, ECLI:NL:PHR:2025:192, onder 7.16, vóór HR 9 mei 2025, ECLI:NL:HR:2025:724.